

IV. TOLDALEK.

A' Nyomtató műhelyben előfordult bizonyos akadályok miatt történt, hogy az itt következő Tudósításnak kiadódása egy kevéssé haladott: de betses és figyelmetességet 's emlékezetben való maradást érdemlő lesz en ez, tudjuk most is, minden jó hazafiui érzékenységgel bíró Olvasóinknak szemek előtt —

Balásfalváról, Augustus 15 kén.

A' már el múlt Juliusnak 13-ik, ó szerént 1-86 napja vala nekünk egy igent nevezetes, és örök-örömünkre szolgáló napunk; tudniillik mellyen a' mostani a' köz jönnek elő mozdítására, és a' lelki igazgatása alatt lévő híveinek boldogítására igen nagyon törekedő halhatatlan emlékezetre méltó Méltóságos Kopalnak Monostori Babb János Püspök Urunk Eö Excellentiája által fel állított uj, (mert eddig nem volt, hanem hatodik Károly Császár által itten Balásfalván fundáltatott, 's a' szent Basilius szerzetbéliek, a' kik mostan tsak hárman vagynak, és azok is igen öregek, voltak az Püspökök segítségére) Kaptalan tagjainak igen fényes de inkább Szent mint-sem világi pompával ment véghez az bé iktatások. Reggeli nyöltz órákor az Udvari ugy nevezett Püspöki kapornában nem tsak az új Kanonok Urak, hanem több Esperestek, és itten lévő Szeminarium előjárói, és Professzorok, nem külömben a' közelebből való öfzvegyült Parochusok, és a' Nevendék papok, öfzfe jövén Templomi majd mind uj, és ez al-

kalmatosságra készült köntösökbe öltözködván, az itten lévő Oskolákban szám s ifjuság az Cathedrale templomtól fogva a' piatzon által majd a' Püspöki rezidentziaig két sorban állván, eléli a' Nevendék papok a' magok olyankor fel venni szokott úgy nevezett Superpeliceumokban, azután a' Diaconusok osztán a' Lyturgiát mondó papok és új Kanonok Urak, ezek után a' Mélt. Püspök Ur ó Excellenziája különös, és olyan alkalmatosságban fel venni szokott Palástban, Püspöki, és különös süveggel, és Pastoralével a' szent lélek segítségének hívására alkalmaztatott szenténekek között, az Infallator Mélt. Commissarius Urak és a' környékből föbb, és a' Nemes Korból való öfzve gyült Urakkal, a' városi és a' többi sokasággal együtt következőn, és a' Cathedrale templomba bé menván, a' Püspök Ur ó Exc.jának nagy és megkülömböztetett pompával lett fel öltöztetése után az új Kanonok Urak, és a' többi a' menyin fel öltözve voltak minyájan egy Oltárnál a' napkeleti Anyaszentegyháznak bé vett régi szokása szerént Sz. Liturgiát mondtak ó Excellentiájával egyetemben.

A' szent Lyturgia után ben a' templomban minnelötte a' Kaptalan fel állításáról ó Felségétől kegyelmessen meg erőssitetett, és Diplomában redigáltatott ó Exc.ja fundationalisának olvasásához kezdettek volna M. Gubernialis Consiliarius Koszta István Ur, a' kiis M. Gubernialis Secretarius Vajta David Urnal ó Exc.jának kérésére Infallator Commissariusnak rendtetett volt, egy rövid, hanem igen fontos Deák oratiót mondot; melyben előbför a' Felséges Ausriai házból való

uralkodóknak a' kik ezen Püspökséget fundálták a' szent Religiohoz és ezen Nemzethez, és Dioecesishez való buzgó kegyességeket, annakutánna a' Püspök Ur Eö Excellentiájának faradhatatlan nagy igyekezeteit, és tselekedeit, és a' Püspöki jövedelmeinek szentül szent és hasznos végezzre való fordítását foglalta. Azután felolvastatván a' Diploma, felolvastattak az új Kanonokoknak Collationalsaik is, t. i. elsőben az Archipresbyter vagy Praepost Fő Tisztelendő, öregebbik, sok hivatalokat nagy szorgalmatossággal viselt Kájan Demeter volt Generalis Cleri Notariusnak, kinek esztendői fizetése 900 Rf. — 2)szor Archidiaconus vagy Lector Canonicusnak Fő Tiszt. Kis Buni Mésesi Abraham eddig igen nagy buzgósággal volt Kolos Monostori Fő Esperestnek, kinek 800 Rf. — 3)szor Primicerius vagy Canonicus Cantornak Fő Tiszt. Felső Szilvási Pára János eddig volt Fogarasi foraneus Vicarius Urnak, kinek 800 Rf. — 4)szer Ecclesiarcha seu Custos Filipan Basilus igen tanult férfi eddig Buzai volt Fő Esperestnek, kinek 800 Rf. — 5)szor Scholasticus seu Magister Fő Tiszt. Nobili János Tasnad Szarvadi volt Fő Esperestnek, kinek 700 Rf. — 6)szor Cartophilax vagy is Cancellariusnak Soosmezei Vajda Demeter eddig volt Kolosvári Parochus, és Fő Esperestnek, kinek 700 Rfor. — 7)szer, Canonicus Fő Tiszt. Iffiabbik Kajan Demeter eddig volt ö Exc.ja Secretariussanak, kinek 700 Rf.tok rendeltettek, Collationalsaik.

Olvaftattak még a' Diplomában a' Kaptalan mellett leendő segitőknek fizetéseik; úgymint a' Kaptalan Notariussának léfzen 300 Rf., az Archivariusnak 200 Rf., két Kántornak 300 Kf., két Egyháznak 200 Rfor., a' Kanonok házai (mellyeket a' Püspök ö Exc.ja a' városban külön külön épített) Reparatioira esztendőnként 300 Rf., különös, és előre nem látható esendő történeteire ismét 300 Rf. ezen summák kinek kinek minden esztendőben ki fognak adatatni; minekután-

na pedig ezeket fel olvasták volna, a' M. Consiliarius Instellator Commissarius Ur az új Kanonokhoz fordította igen hathatos és ékes Déák beszédjét; rövideden elejekben terjesztette miképpen feleljenek, és felelhetnek-meg a' nagy érdemű Fundatornak szent intezetének.

Mellyek után a' Mélt. Püspök Ur ó Exc.jaismét deákul minnyájoknak a' jelenlévőknek szívek felindításával kezdvén természet szerént való méltósággal beszédjé, azokkal a' szókkal: *jam libenter moriar, quod desideravi obtinui, quod cupivi assequutus sum*: hálaát adott az Istennek, hogy annyira is segítette, hogy igyekezete, és szándeka szerént, igen nagyon szükölködő Clerusát annyira is segíthette, meg hálálta Eő Felségének a' Császárnak kegyességit, hogy minden kéréseit el fogadta; annakutánna fordította Atyai intéseit a' Kanonokokhoz, kiknek igen sávre ható beszéddel meg magyarázta szent célját, tudniillik, hogy nem Uraságra hivta, és választotta őket, hanem munkásságra, hogy annál inkább az Anyaszentegyháznak java előmozditassék, az az a' nép, az Istenhez, Felséges Urunkhoz, a' Hazához, földes Urakhoz való tartozó kötelességeiknek meg esmértetésekre sikeresebben tanitassék, 's a' Tudományoknak világossága a' Nemzetre nagyobbban terjedhessék.

Erre a' Fő Tiszt. Praepost Ur a' Kaptalan nevében és képeben felelt deákul, szívbeli illetődéssel jelentvén mely nehezen essék ó Exc.nak azon kívánsága, hogy már örömeit meg halni akarna, midőn nekünk, úgymond, olly nagy lelkű, kegyességű, és tehetségű atyára igen nagy szükségünk vegyon, hogy hosszasan álljen; azért az Istent öszve kaptolt könyörgéssel kérjük, hogy tölünk hamar a' kegyes, és közönséges Atyánkat el ne vegye, meg hálálta ó Exc.jának az egész Diocesisre, és főképpen a' Kanonokokra nézve tett és mutatott kegyességét, és haláadásul ajánlotta, és meg ígérte a' Kaptalannak egyben kaptolt igye-

kezetét, hogy ő Exc.jának tölje el érésére munkalkodni fognak, és így az Diaecesis, a' Haza, és ő Felsége előtt meg mutassák, mely szent, és igen hasznos legyen ő Exc.jának gondolatja.

Mindereknek vége lévén azzal a' pompával a' mellyel jött volt a' templomba, visszament a' Püspök ő Exc.ja rezidentziájába. Annakutánna tudni való dolog, hogy következett a' vig tracta; ezen régen ohajtott solemnitásra igen kedvezett az idő is azon a' napon; a' 9 és 10-dikén lett eszézésék után olyan kellemetes melég következett, hogy az embereknek sziveiket egészen meg ujji-totta.

A' Püspök ő Exc.jára és a' Clerusra nézve egy különös környúlállás is nevezetesítette ezen napot; t. i. hogy az előtt való napon az az ő Szerént 30-dik Juniusban tölt volt 23 esztendeje, a' mióltatól fogva ő Exc.ja infallátatott volt, a' mikor kétség kívül mind a' Clerusnak kívánsága, mind ő Exc.jának a' volt a' feltétele; hogy segítse, boldogítsa az alatta valót, és imé, hogy áldotta meg a' menyhéli Atya az akkori jó kívánságokat, és szent feltételeket, de még az is emlékezetre méltó, hogy ő Exc.jának egőffége akkor olyan gyenge állapotban volt, hogy olly hosszazas életet senki sem égerhetett néki, és az igen mértékletesen folytatott életének módja annyira hozszabította hasznos életét. Vajha még sok esztendőkre nyujtaná a' jó Isten, hogy a' köz jóra tétetett sok jó tselekedet-jeit még számassabban szaporithassa.

Eddig 300120 Rfor. capitalis tsinált a' Clerusa számára, melynek 16579 Rf. 43 1/2 interestéből fundálta a' Haptalentis; az idén ismét azon Capitalisnak nagyobbitására vagy néhány tíz ezereket küldött Szebenbe a' Cassába; azon kívül fundált a' Bolosvári Szeminariumban és a' Convictusban, a' Hárolyfejérvári, és Maros Vásárhellyiben mind öfzveséggel 26 Alumnusokat.

Bolosvárott a' várban szép templomot, 's házakat épitetett, mellyekre egyéb fundusokkal együtt,

30000 's több Rforintokat költött. M. Vásárhelyen a' hol is Espereftséget viselvén Püspökségre emeltetett, templomot építetett; és Paroekialis házakat is építeni fel tett czéllyá. Nagy Agon, Vizaknán, és másutt is hol templomok' hol Parochialis Hazaknak építésekre feles pénzt adott; hát még azokat az adományokat, mellyeket szokása szerént 's az Evangelium parantsolatja szerént, jobb kezével úgy adott, hogy a' bal keze felölek semmit sem akart tudni, és még sok jó feltételeit, ki szamlalhatja elő? de az is igen nevezetes, és jeles tselekedet, hogy a' mint másszor is szokott volt, különösen az idén ebben a' nagy drágaságban a' szolgáló embereinek buzát, és török buzát annyit, a' mennyire kinek kinek szüksége volt háza népére nézve, egy egy forinton adadott, holott két, és három forintokon adhatta és adta is az idegeneknek; igazán tehát nem magáért, hanem másokért élni akart, ez az Nagy Mélt. Püspök, és igazán is mondhatja, hogy már örömeft meg halok, midőn olly sok, és nagy joságos tselekedeteket vitt véghez.

De távul légyen, hogy tsak ezekben a' jó cselekedetekben foglalatoskodott volna ez a' Nagy férfiú. Püspökségének elejétől fogva első szorgalmatos gondját az hiveinek lelki javak fel segélésekre fordította; mihelyest Püspök lett mingyárt a' papságra menendőket, azokat is, a' kik tsak anya nyelven kézfültek a' Papságra, Dogmaticára, Moralis Theológiára, és Pastoralis tanulására kényszerítette, s a' Seminariumokban tanítandó Olerussait nagyon szaporította. Moralis Theológiát, és Dogmaticát oláh nyelven ki botsátott; a' fizent irást, a' mely ennekölte igen ritka volt, néhai Tiszt. Pater Samuel Klein Sz. Basilius szerzetéből való Pap (a' kinek is igen sok irásai nyomtatatlanul maradtak) olára fordítván, kinyomtatatta, úgy hogy most majd minden Parochiában vagygon.

Ö Exc.ja a' hét Sacramentomokról való há-

rom darabból álló könyveken kívül, a' népeknek lelki vigasztalásokra, és oktatásokra, sok egyéb foglalatosságai között, ismét három darabokból álló könyveket, a' Világi dolgoknak hivatásokról dolgozott és nyomtatásban ki bocsátott, 's már sokaknak ingyen osztogatja, és a' Parochusai számára ki küldi.

Hetven esztendeje immár, hogy Balásfalva lakhelye Püspökeinknek; mióttátol fogva pedig a' Fogarasi Püspökség fel állittatott, több száz esztendőknél, a' mióta hét Püspökeink voltak ő Exc.jával együtt. Ámbár mindenik a' Clerus és az egész nemzetnek boldogítására eleget iparkodott, és minnyájan hagytak is magok után emlékezetre méltó hasznos dolgokat: a' mostani Mélt. Püspök Ur mindazonáltal mindeniket felyül haladta, 's a' jövődébélieknek pedig igen nagy példát fog hagyni.

Tselekedtek a' többek is a' magok idejekhez képest eleget; mert első Athanasius első Leopold Császári idejében mint egy 1697 esztendő táján csak az által is mind lelki mind testi képpen mennyit nem segítette az egész nemzetet, hogy némely buzgó Catholicusoknak, mint Báró Apor Istvánnak és másoknak segédelmekkel az Anyaszentegyháznak kebelébe térítette az egész nemzetet; az az Uniora hozta.

Az után következett Horgos Pataki György, alias N e m e s J á n o s, a' ki 1716-ban a' Szamosújvári Dominiumot nyerte a' Püspökséggel 's L. B. Titulussal egygyütt; de ez, igen kevés ideig tartott élétéhez képepest alig volt elegendő az akkor implantált Uniót őltalmazni, 's I. Leopold Császártól nyert Privilegiumoknak ususait meg erősíteni. Ezek után következett J o a n n e s I n n o c e n t i u s L. B. K l e i n d e S z á d, ez a' Szamosújvári Dominium helyett a' Balásfalvit VI-ik Károly Császártól meg nyervén 1737-ben egyszermind a' Sz. Basilus szerzetét (mely szerzetből való eddig volt férfiaknak tanítások által sok hasz-

nos hazafiak váltak) fel állította, azoknak számokra szép Rezidentiát, Cathedrale templomot, az ő Felsége' és a' maga költségével építeni kezdett és építetett.

Ennek nyomdokán ment amaz igen jó életű Bistrai Aaron Péter Püspök; ez a' Typografiát fel álitván vagy is meg újítván 's az Isteni szolgálatra való szükséges könyveket világossabban oláhra fordítatván, elsőben nyomtatatta, az után egyéb oktató könyveket is. Itt Balásfalván szép házakat építetett a' Mélt. Püspök Rezidentiája előtt; a' Seminarium számára 30002 Rf. ton egy igen jó falut vett, azon kívül a' Dominiumban néhány templomokat építetett.

Gyulafalvi Rednik Püspök, az az a' Második Athanasius leg kevessebb ideig élvén mint Püspök, Sofronius által a' Disunióra visszahódoltatott nemzetnek reuniójában foglalatoskodván hamar megholt. Következvén Tasnad Szarvadi Major Gergely Püspök, 9 esztendei Püspökségének idején, a' meilett, hogy a' Balásfalvai Oskolákban tanuló ifjak számára a' Püspöki, Szeminariumi és a' Monasteriumi jövedelmekből minden esztendőben 600 köböl gabonát adatazni ő F. gétől nyer, nagy emlékezetül hagyta maga után, hogy az Nemzetnek nagyobb részét a' szent Unióra visszafordította.

Mindenik hagyott tehát maga után a' Püspöki hivatalra méltó dolgokat, de a' mostani Mélt. Püspök Urunk Ő Exc. ja a' kit még sokáig éltesse az Isten, leg nagyobbakat és leg többeket fog hagyni maga után. Vagyon is szükségünk a' száltyes, ezer parokhiáknál többet számláló Dioecesisben, hogy olyan jó tévök sokakat tselekedjenek. Bár találkoznának a' tehetős Religiónkra nézve Atyafiak közzül olyanok, a' mint Janus nevű Esztergomi Kanonok volt, a' ki ezen Diaecesis számára is a' N. Szombathi Szemináriumban két Alumnust fundált volt, mely fundatióban a' Püspökünk Ő Exc. ja is tanult, 's a' Káptalanbéliiek közzül is úgy most is jó Iffiak tanulnak; maradjon fenn áldott emlékezte örökön.